

LIBRIS

We know
books

johnny și-a luat pușca

Dalton Trumbo

Roman

Traducere din limba engleză de
CARMEN SĂNDULESCU

De același autor:

Romane:

Eclipse

Washington Jitters

The Remarkable Andrew

Piese de teatru:

The Biggest Thief in Town

Pamflete:

The Time of the Toad

The Devil in the Book

Două dintre numeroasele scenarii de film scrise de Dalton Trumbo au obținut premiul Oscar: *Roman Holiday* (1953) și *The Brave One* (1956). Filmul *Johnny Got His Gun* a obținut Marele Premiu al Juriului de la Cannes (1971) și Premiul Fipresci (1971).

Editura Omnium
București • 2021

LBRIS

We know
books

Cuprins:

Introducerea autorului (1959) / 5

Addendum: 1970 / 9

Cartea I. Cei morți / 13

Cartea a II-a. Cei vii / 119

I

A r fi vrut ca telefonul să se oprească din țârâit. După ce că-i era rău, un telefon care țârâie toată noaptea era tot ce-i lipsea. Mamă, în ce hal se simțea. Și nici măcar nu i se trăgea de la acreala vinului lor franțuzesc. Nimeni nu putea turna în el atâta vin din ăla încât să aibă un cap cât casa. În stomac simțea un ditamai vârtejul. Mare mirare că nimeni nu răspundea la telefon. Se auzea de parcă ar fi sunat într-o încăpere largă de tot, cam de un milion de mile lățime. Și capul lui era la fel de mare. Să-l ia dracu' de telefon. Afurisitul de aparat trebuie să fie undeva la celălalt capăt al lumii. O să fie nevoit să umble vreo doi ani buni ca să ajungă până la el. Țâr, țâr, țâr cât e noaptea de lungă. Poate cuiva îi ardea buza după ceva. Telefoanele care sună în timpul nopții sunt importante. Ai zice că sunt atenți la una ca asta. Și, oricum, doar nu se așteptau să răspundă el? Se simțea obosit și avea capul mare de tot. Putea să-și înfigă tot telefonul în ureche și nici măcar să nu-l simtă. Probabil că băuse dinamită. De ce nu răspundea nimeni la telefonul ăla blestemat?

— Hei, Joe. Ești chemat.

Și uite-l, în halul în care era, de parcă ar fi fost ultimul prost, făcându-și loc prin hala de transport pe timp de noapte și ducându-se la telefon. Era un asemenea vacarm încât nu te-ai fi gândit că cineva poate să audă un sunet atât de slab ca țârâitul

telefonului. Și totuși, el îl auzise. Îl auzise în ciuda țăcănitului mașinilor de fabricat ambalaje, a zornăitului benzilor rulante și a mugetului cuptoarelor rotative de la etajul de sus, a bubuitului recipientelor metalice trase cu greu spre locurile lor, a bolboroselii motoarelor din garaj reglate cu grijă ca să fie tocmai bune de drum dimineața și a scârțâitului pătrunzător al cărucioarelor de transport neunse, de ce dracu' nu le ungea nimeni?

A luat-o de-a lungul culoarului de mijloc, printre recipientele de oțel care își primeau încărcătura de pâine. Și-a croit drum prin vâlmășagul de cărucioare, cutii, cartoane mototolite și pâini deformate. Băieții îl urmăreau cu privirea. Își amintea chipurile care pluteau pe lângă el în timp ce înainta spre telefon. Olandezu' și Micu' Olandez și Whitey care făcea injecții în coloană și Pablo și Rudy și toți ceilalți. Se uitau cum trece pe lângă ei și aveau un aer curios. Poate din cauză că se simțea speriat pe dinăuntru și se vedea pe dinafară. A ajuns la telefon.

— Salut.

— Salut, fiule. Trebuie să vii acasă.

— Bine, mamă, am să vin.

A intrat în compartimentul cu acoperiș înclinat și geam mare din care Jody Simmons, maistrul din schimbul de noapte, își supraveghea cu atenție echipa.

— Jody, trebuie să mă duc acasă. A murit tata.

— A murit? Doamne, îmi pare rău, băiete. Sigur, du-te repede, copile. Rudy. Hei! Rudy! Ia repede un camion și du-l pe Joe până acasă la el. Bătrânul, tatăl lui, tocmai s-a prăpădit. Da, mergi acasă, copile. Îl pun pe unul din băieții să te ponteze de plecare. E cumplit, copile. Du-te acasă.

Rudy mergea cu viteză. Afară ploua, pentru că era Los Angeles și era decembrie, chiar înainte de Crăciun. Cauciucurile sfârâiau

pe asfaltul umed. Era noaptea cea mai liniștită din câte îi rămăseseră în auz, dacă nu puneai la socoteală sfârâitul cauciucurilor și zdrăngănitul Fordului răsunând între zidurile clădirilor goale pe o stradă pustie. Rudy gonea de-a binelea. Undeva în spatele lor, din interiorul camionului venea un zornăit care păstra același ritm, indiferent cât de mare era viteza. Rudy nu scotea nicio vorbă. Conducea și atâta tot. Ieșise de pe Figueroa, trecuse de niște case mari și vechi, de altele mai mici și o luase puțin spre sud-est. Și a frânat.

— Mulțumesc, Rudy, te anunț când se termină. Mă întorc la muncă în două-trei zile.

— Sigur că da, Joe. E în regulă. Foarte trist. Îmi pare rău, noapte bună.

Roțile camionului s-au înfipt în asfalt. Motorul a început să vâjâie și Fordul a luat-o din loc alunecând pieziș pe stradă. Apa sclipea de-a lungul curbei. Ploaia răpăia fără conținere. A rămas o clipă în loc să tragă aer în piept și pe urmă s-a îndreptat spre acel loc. Se afla pe o alee, deasupra unui garaj, în spatele unei case cu două etaje. Ca să ajungă la el a luat-o pe un drum îngust care despărțea două case apropiate între ele. Între case era beznă. Acolo se întâlneau șiroaiele de pe cele două acoperișuri și cădeau cu un ecou ciudat și jilav de apă turnată într-o cisternă, formând ditamai băltoacele. Picioarele îi plescăiau prin apă.

Când a ieșit dintre cele două case, a zărit lumina aprinsă deasupra garajului. A deschis ușa. Un val de aer fierbinte l-a izbit. Aer fierbinte îmbălsămat cu săpun și alcoolul aromat pe care-l folosiseră ca să-l îmbăieze pe tatăl său și cu pudra aplicată după spălare ca să îndepărteze escarele. Peste tot domnea liniștea. A urcat scara în vârful picioarelor, cu pantofii umezi, care încă plescăiau puțin.

În camera de zi zăcea tatăl său mort, cu un cearceaf tras peste față. Fusese bolnav multă vreme și îl instalaseră în camera de zi, pentru că era prea mare curent în vestibulul cu pereți de sticlă unde dormeau tatăl, mama și surorile lui.

S-a apropiat de mama lui și a atins-o pe umăr. Nu plângea prea tare.

— Ai chemat pe cineva?

— Da, acum trebuie să ajungă. Voiam să fii tu primul.

Sora mai mică încă dormea în vestibul, dar sora mai mare, care avea doar treisprezece ani, stătea ghemuită într-un colț, înfășurată în halatul de baie, respirând întretăiat și hohotind fără zgomot. S-a uitat la ea cu atenție. Plângea ca o femeie. Până atunci nu realizase că era practic un adult. Crescuse în tot acest timp și el nu băgase de seamă până acum, când o văzuse plângând pentru că îi murise tatăl.

Cineva ciocănea la ușa de jos.

— Ei sunt. Să mergem în bucătărie. E mai bine așa.

Le-a fost puțin cam greu să o ducă pe sora lui în bucătărie, dar a venit fără prea multă agitație. Părea că nu poate să umble. Avea chipul inert. Ochii îi erau larg deschiși și mai mult icnea decât plângea. Mama lui s-a așezat pe un taburet în bucătărie și a luat-o pe față în brațe. Pe urmă, el s-a îndreptat spre palierul de sus și a rostit cu voce liniștită.

— Intrați.

Doi bărbați cu gulere strălucitor de curate au deschis ușa de la baza scării și au pornit-o pe scări în sus. Aveau un coș lung de nuiele. A intrat iute în camera de zi și a tras de cearceafuri ca să își vadă tatăl înainte ca cei doi să ajungă la capătul scărilor.

Ochii lui au coborât spre o față obosită, care nu avea decât cincizeci și unu de ani. S-a uitat la el și și-a spus în gând „tăticule,

cu mă simt cu mult mai bătrân decât tine. Mi-a părut rău pentru tine, tăticule. Treburile nu mergeau bine și nu ar fi mers niciodată bine pentru tine și e mai bine pentru tine că ai murit. În ziua de azi, oamenii trebuie să fie mai iuți și mai zdraveni decât ai fost tu. Noapte bună și să visezi frumos. N-am să te uit și azi nu-mi pare mai rău pentru tine decât îmi părea ieri. Te-am iubit, tăticule, noapte bună”.

Bărbații au intrat în cameră. El s-a întors și s-a dus în bucătărie la mama și la sora lui. Cealaltă soră, care avea doar șapte ani, dormea și acum.

Zgomote în camera din față. Pașii bărbaților care se mișcau în vârful picioarelor în jurul patului. Foșnet vag de cuverturi aruncate spre picioarele patului. Pe urmă, sunet de arcuri de pat scăpate de greutate, după opt luni de folosință. Pe urmă, scârțâit de nuiele la preluarea încărcăturii la care patul renunțase. Pe urmă, după un scârțâit strident al tuturor băierilor coșului de nuiele, târșâit de picioare care ieșeau din camera de zi și pășeau în jos pe scări.

S-a întrebat dacă țineau coșul drept la coborâre, dacă nu cumva capul era mai jos decât picioarele sau dacă nu cumva era ceva nepotrivit în vreun fel. Dacă ar fi avut de îndeplinit o sarcină ca asta, tatăl său ar fi purtat coșul cu mare delicatețe.

Când ușa de la picioarele scării s-a închis în urma lor, mama lui a început să tremure ușor. Vocea ei suna ca o pală de aer uscat.

— Nu este Bill. Poate că așa pare, dar nu e el.

A atins-o încetișor pe umăr. Sora lui s-a destins și s-a așezat iar pe podea.

Asta a fost tot.

Bun, și-atunci de ce nu putea să fie asta tot? De câte ori va mai trebui să retrăiască momentele? Era totul definitiv încheiat și de ce nu putea blestematul ăla de telefon să se oprească odată

din sunat? Se purta ciudat, pentru că era mahmur, era mahmur rău de tot și visa urât. Dacă nu va avea încotro, curând se va trezi și va răspunde la telefon, dar altcineva ar trebui să facă asta în locul lui, dacă ar avea vreun strop de respect, pentru că el era obosit și sătul până peste cap.

În jur, totul devenea unduitor și bolnăvicios. În jur era atâta liniște. În jur, totul era al dracului de nemișcat. Când ești mahmur, durerea de cap bubuie și zornăie și parcă iadul se dezlănțuie în căpățâna ta. Dar asta nu era mahmureală. Era un om bolnav. Era un om bolnav și îi reveniseră amintirile. Ca și cum s-ar fi desprins din eter. Te-ai fi gândit că totuși telefonul se oprește din sunat la un moment dat. Nu putea s-o țină tot așa la nesfârșit. Nu putea să treacă iar și iar prin aceeași poveste a răspunsului la telefon și a vesteii că tatăl lui era mort și pe urmă a drumului spre casă pe o noapte ploioasă. L-ar prinde răceala, dacă ar mai face asta de multe ori. În plus, tatăl lui nu putea să moară decât o dată.

Soneria telefonului era doar o frântură dintr-un vis. Sunase altfel decât orice alt zbârnăit de telefon sau orice alt zgomot, pentru că semnifica moartea. La urma urmei, acea sonerie era un lucru aparte, un lucru foarte aparte, cum spunea bătrânul profesor Eldridge la orele de engleză din ultimul an. Și un lucru aparte rămâne în tine, dar nu folosește la nimic dacă rămâne prea aproape. Soneria aceea și mesajul ei și tot ce era legat de ea se întâmplase cu destulă vreme în urmă, și el încheiase acele socoteli. Soneria se auzea din nou. Undeva, departe, de parcă ecoul ar fi trecut prin multe obloane, în mintea lui îl auzea. Se simțea de parcă ar fi fost legat cu lanțuri și nu avea cum să răspundă, și totuși simțea că trebuie neapărat să răspundă. Soneria avea un sunet însingurat, ca și cum ar fi fost glasul lui Hristos, răsunând clar în străfundul minții lui și așteptând un răspuns. Și nu puteau să facă

legăturile. Cu fiecare țărâit părea că sună tot mai însingurat. Cu fiecare țărâit, în el creștea spaima.

Se simțea din nou dus de val. Era rănit. Era grav rănit. Soneria se estompa. Visa. Nu visa. Era treaz, deși nu vedea nimic. Era treaz deși nu auzea absolut nimic în afară de un telefon care în realitate nu suna. Era speriat de-a binelea. Și-a amintit cum citise în copilărie *Ultimele zile ale orașului Pompei* și cum se trezise în creierii unei nopți întunecate plângând îngrozit, cu fața înecată în pernă, și gândul că vârful unuia dintre munții săi din Colorado a explodat și așternuturile erau lavă și el era îngropat de viu și avea să zacă acolo murind pentru totdeauna. Acum avea același sentiment care îi tăia răsufierea. Simțea aceleași junghiuri lașe în pântec. O asemenea spaimă nu era creștinească, așa că și-a adunat puterile și a procedat ca un om îngropat în pământ mișcător, scurmând cu ghearele în căutarea aerului.

După care i-a venit rău și s-a înecat și a leșinat la jumătatea drumului și durerea l-a târât înapoi. Îi străbătea tot corpul ca un curent electric. Părea să îl zgâlțâie zdravăn ca apoi să-l arunce înapoi pe pat vlăguit și absolut domolit. Zăcea așa și simțea cum îi curge sudoarea prin toți porii. Pe urmă a mai simțit ceva. A simțit piele umedă și fierbinte peste tot, și umezeala l-a ajutat să-și simtă bandajele. Era înfășurat în ele de sus până jos. Inclusiv capul. Înseamnă că era rănit, nu glumă. Din pricina șocului, inima l-a izbit de coaste. Îl înțepa tot corpul. Inima îi bubuia în piept, însă nu-și auzea pulsul în urechi. O, Doamne, prin urmare era surd. Atunci de unde scoteau chestia cu tranșeele acoperite care te protejează de bombe, din moment ce un om aflat într-una din ele putea fi lovit atât de năprasnic, încât toată schema asta complicată a urechilor lui să fie spulberată, lăsându-l surd, într-atât de surd încât nu-și mai auzea bătăile pulsului în ureche? Fusese

vătămat și încă vătămat serios, și acum era surd. Nu doar fudul de-o ureche. Nu doar pe jumătate surd. El era surd de-a binelea. A stat așa o vreme, și durerea tot cobora în valuri, și el se gândea că asta da motiv să întoarcă lucrurile pe toate părțile.

Ce-o fi cu restul băieților? Poate ei nu au fost la fel de norocoși. Erau câțiva băieți buni acolo, în gaura aia. Oare cum o părea să fi surd și să strigi la toată lumea? Îți scrii vorbele pe hârtie. Nu, nu, greșit, ei îți scriu ție pe hârtie. Nu-ți vine să pocnești din călcâie și să dansezi pe chestia asta, dar putea să fie mai rău. Doar că, atunci când ești surd, te simți singur. Ești abătut. Deci n-o să mai audă niciodată. Păi, erau al dracului de multe lucruri pe care nu dorea să le mai audă. Nu-și dorea să mai audă vreodată sunetul mușcător, de castaniete, al mitralierei, sau șuieratul pătrunzător al tunului 75 care cobora cu repeziciune sau tuna tacticos când își atingea ținta sau vuietul avionului pe deasupra capetelor sau urletele unuia care încerca să-i explice cuiva că are un glonț în burtă și că mâncarea de dimineață iese din el prin față și de ce nu se oprește careva din mers să-i dea o mână de ajutor, numai că nimeni nu-l auzea pentru că și ei erau foarte înspăimântați. Să le ia dracu' pe toate.

Lucrurile apăreau când clare, când încețoșate. Parcă te-ai fi uitat într-una din oglinzile alea de bărbierit care măresc și-ai fi mișcat-o spre tine, și după aia ai fi îndepărtat-o de tine.

Era bolnav și probabil cu mintea vrașiște, și era grav vătămat, și era surd, însingurat, dar mai era și viu și încă auzea îndepărtat și ascuțit sunetul unei sonerii de telefon.

Se scufunda și se ridica și apoi se mișca în cercuri leneșe, liniștite și negre. Totul era un roi de sunete. Era nebun cu siguranță. A întrezărit șanțul lat în care el și băieții se duceau cândva să înoate în Colorado, înainte să ajungă el la Los Angeles,

înainte să vină la fabrica de pâine. Auzea pleoscăitul apei când Art executa unul dintre salturile lui lungi, e un neghiob că se avântă atât de departe, de ce nu putem să facem și noi, ceilalți, așa? Privirea lui a cercetat pășunile înclinate ale muntelui Grand Mesa până la trei mii cinci sute de metri spre cer și a văzut întinderi pline de căldărușe legănate în adierea înviorătoare de august și a auzit mugetul îndepărtat al pâraielor de munte. Și-a văzut tatăl trăgând o sanie pe care se instalase mama lui într-o dimineață de Crăciun. A auzit zăpada nouă trosnind sub tălpile saniei. Sania era cadoul lui de Crăciun, și mama lui râdea ca o puștoaică și tatăl lui zâmbea domol și încrețit cu gura până la urechi.

Păreau să se distreze pe cinste mama și tatăl lui. Mai ales atunci. Își făceau ochi dulci unul altuia cu el de față, înainte de nașterea fetelor. Ții minte asta? Dar pe cealaltă o mai ții minte? Am plâns. Vorbeai în felul ăsta. Părul îți stătea în felul ăla. M-ai ridicat, și țin minte cât de puternic erai, și m-ai așezat pe spinarea bătrânului Frank, pentru că era blând, și pe urmă am călărit pe gheață până dincolo de râu pe bătrânul Frank, care mergea încet și atent la fiecare pas, ca un câine.

Ții minte telefonul de pe vremea când îmi făceai curte? Țin minte totul din vremea când îți făceam curte, până și găscanul care se repezea să sâsâie la mine de câte ori te luam în brațe. Ții minte telefonul de pe vremea când îmi făceai curte, prostuțule? Țin minte. Atunci ții minte linia lungă de 18 mile care mergea de-a lungul văii Cole Creek și mai știi că doar cinci abonați erau cuplați la ea? Țin minte, țin minte cum arătai cu ochii tăi mari și fruntea netedă, nu te-ai schimbat. Ții mintea linia telefonică și ce nouă era? Of, era un loc unde te simțeai ca în pustiu, fără țipenie de om preț de trei sau patru mile și, de fapt, fără nimeni pe lume în afară de tine. Și eu, care așteptam să sune telefonul.

Suna de două ori pentru noi, mai știi? Două țârâituri și sunai de la băcănie după închidere. Și receptoarele cuplate la linie, toate cinci, făceau clic-clic Bill o sună pe Macia clic-clic-clic. Și pe urmă vocea ta, ce ciudat a fost să-ți aud vocea la telefon prima oară, ce minunat a fost de fiecare dată.

- Bună, Macia.
- Bună, Bill, ce mai faci?
- Bine, ești gata cu treaba?
- Tocmai am terminat de spălat vasele.
- Presupun că și în seara asta ne ascultă toată lumea.
- Presupun că da.
- Nu știi toți că te iubesc? Mă gândeam că asta e de-ajuns.
- Poate că nu e.
- Ce-ar fi să cânti ceva la pian, Macia?
- Bine, Bill. Ce să cânt?
- Ce-ți place ție, mie-mi plac toate.
- Bine, Bill. Stai puțin să fixez receptorul.

Și, pe urmă, dincolo de valea râului Cole Creek, spre vest de partea cealaltă a munților care se văd din Denver, muzica susura pe firele de telefon nou-nouțe și minunate. Mama lui, înainte să devină mama lui, înainte să se gândească în mod special că o să fie mama lui, se îndrepta spre pian, singurul care exista în Cole Creek, și cânta *Beautiful Blue Ohio* sau poate *My Pretty Red Wing*. Cânta cu limpezime de la cap la coadă, iar tatăl lui asculta din Shale City și se gândea, nu-i o minunăție că pot sta aici, la opt mile, și să țin în dreptul urechii un obiect mic și negru și să aud de la distanță muzica cântată de Macia, frumoasa mea Macia.

- Ai auzit, Bill?
- Da. A fost foarte frumos.

Și pe urmă altcineva, aflat poate la șase mile în susul sau în josul firelor, intervenea în conversație fără niciun pic de rușine. „Tocmai am ridicat telefonul din furcă și te-am auzit cântând, Macia. De ce nu cânti și *After the Ball is Over*? Clem și-ar dori să-l asculte, dacă nu te superi.”

Mama lui se ducea înapoi la pian și cânta *After the Ball is Over*, și Clem cine știe pe unde asculta muzică poate pentru prima oară după trei sau patru luni. Nevestele de fermieri, cu treburile zilei terminate, stăteau și ele cu receptorul la ureche și ascultau și cădeau în visare și se gândeau la lucruri pe care bărbații lor nici nu le-ar fi bănuț. Și așa mergea treaba cu toată lumea din susul sau josul însinguratului curs de apă Cole Creek, cerându-i mamei lui să-i cânte piesa preferată și cu tata ascultând din Shale City cu plăcere, dar poate pierzându-și puțin răbdarea pe alocuri și zicându-și aș vrea ca oamenii de pe Cole Creek să înțeleagă că este vorba despre a face curte unei fete și nu despre un concert.

Sunete, sunete, sunete pretutindeni și soneria telefonului, care se estompa și revenea, și el care se simțea atât de bolnav și de surd încât își dorea să moară. El zăcea în întuneric, și în depărtare suna telefonul și nu era nimeni care să răspundă. Un pian cânta cristalin undeva foarte departe, și el știa că mama lui cânta pentru tatăl lui mort înainte ca tatăl lui să moară și înainte ca ea să se fi gândit vreodată la el ca fiu. Pianul cânta în același ritm cu soneria telefonului, și soneria zbârnâia în ritmul clapelor, și în fundal era liniștea groasă și dorul de auz și singurătatea.

*Ei, da, luna strălucește în noaptea asta peste drăgălașa Red Wing
Păsările suspină, vântul nopții se tânguie...*